

ประวัติท้องถิ่น/ชื่อบ้านนามเมือง

สุทัศน์ กองทรัพย์

เส้นทางเมืองสุรินทร์

เส้นทางมิได้เกิดขึ้นเองหากแต่เส้นทางมีเส้นทางโดยการลากถางของผู้คน จนกระทั่งเรียกว่าการคมนาคม เส้นทางในเมืองสุรินทร์ ศึกษาเฉพาะเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์

เส้นทางมิได้มองเพียงเส้นทางการเดินของกลุ่มคนหรือสิ่งอื่นๆ ยังบ่งบอกถึงความหมาย ความสำคัญในตัวตนเป็นตัวเชื่อมการไปมาหาสู่กัน โดยมีจุดกำเนิดหรือเริ่มต้นสิ้นสุดในตัวของมันเอง หรือมีอาจบอกจุดกำเนิด จุดสุดท้ายเพราะเส้นทางย่อมบรรจบกันหรืออาจขาดสะบั้นลงที่เรารู้จักกันคือ ถนนต้น ซอยต้น การเกิดเส้นทางย่อมเกิดจากบริเวณการตั้งเมืองคือ ตัวสร้างทางหรือต่อมาเส้นทางสร้าง เมืองให้ยิ่งใหญ่ สร้างประวัติศาสตร์เรื่องราวบนเส้นทางหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บนท้องถนนที่เรารู้จักกันในนาม ประชาธิปไตยบนท้องถนน เส้นทางรับรู้และเคลื่อนไหวของเหตุการณ์อย่างมีรู้จบและมีเมือง ให้รู้จักให้ระลึก ให้หวล ก้าวไฝหาสร้างตำนาน สร้างสะพานเชื่อมโยง แล้วแต่ใครจะสร้าง “เส้นทางคงเป็น เส้นทาง” เช่น เมืองสุรินทร์ในช่วงปีพ.ศ.2533 มีเส้นทางและซอยที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

ถนนหลักเมือง

เริ่มตั้งแต่ถนนสุรินทร์ - ลำชี ถึง ถนนสุรินทร์ - สังขะ เสมือนเป็นถนนสายหลักที่ตัดออกมาจาก ศูนย์กลางการตั้งเมืองคือ หลักเมืองสุรินทร์ หลักเมืองเชื่อว่าเกิดจากการตั้งเมืองเปรียบเสมือนหัวใจของ เมือง บรรลุความรุ่งเรืองความศักดิ์สิทธิ์ตามพิธีกรรมความเชื่อ รับรู้การเป็นบ้านเป็นเมืองช่วงสมัยกรุง รัตนโกสินทร์ ตามประเพณีความเชื่อผีพราหมณ์ เพื่อคุ้มครองปกป้องรักษาเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป สันนิษฐานสร้างพร้อมกับการตั้งเมืองสุรินทร์ เส้นทางได้ตัดผ่านหน้าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง (คุณพ่อแดง สุนทรารักษ์ อายุ 75 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ. 2533) ชุมชนตลอดเส้นทางถนนหลักเมือง มีความเจริญที่ตัด ผ่านที่ตั้งของสถานที่ราชการที่สำคัญ เช่น ศาลากลางจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สถานีตำรวจ วัดศาลาลอยอารามหลวง วัดจำปา โรงเรียนสุรวิทยาคาร วิทยาลัยเทคนิคและโรงพยาบาลสุรินทร์ ความคับคั่งของการจราจรโดยเฉพาะชั่วโมงเร่งด่วนเพราะมีการจัดให้สถานศึกษาเข้ามาอยู่ในละแวก เดียวกันและเป็นถนนที่เสมือนเป็นเส้นตรง ลากจากทิศตะวันออกลาดต่ำไปทางทิศตะวันตกทางลำชี มีความยาวขนานคู่กับเส้นทางรถไฟสายกรุงเทพฯ - สุรินทร์

ถนนโคกบัวราย

เริ่มตั้งแต่ต้นถนนสุรินทร์ – ลำซี้ เป็นถนนต่อจากถนนหลักเมืองตัดไปทางทิศเหนือถึงถนนศรีบัวราย ถนนโคกบัวรายเป็นชื่อที่เรียกตามสถานที่ตั้งชุมชนบ้านเรือน เพราะคำว่าโคกคือ เนินและประกอบด้วยพื้นที่ มีหนองน้ำที่มีบัวสวยงาม (นางโนม เข้มทอง อายุ 65 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533)

ถนนศรีบัวราย

เริ่มตั้งแต่ถนนกรุงศรีในถึงถนนโคกบัวราย เส้นทางตัดผ่านของน้ำที่มีบัวสวยงาม สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ.2496 (นางโนม เข้มทอง อายุ 65 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533)

ถนนกรุงศรีใน

เริ่มตั้งแต่สายนอกเมืองเชื่อมถนนกรุงศรีในเป็นถนนซึ่งถือว่าเป็นสายหลักทางเศรษฐกิจเมืองสุรินทร์ในการเริ่มก่อสร้างเมืองสุรินทร์ (นายวัชระ ลัดดาหอม อายุ 72 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533)

ถนนโพธิ์ร้าง

เริ่มตั้งแต่ถนนเทศบาล 3 ถึงคลองส่งน้ำชลประทานจดกำแพงเมือง ชื่อถนนมาจากมีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง ต่อมาบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อได้นำเอาศาลเจ้าไปทิ้งไว้รอบ ๆ ต้นโพธิ์ ทำให้คนเกิดความกลัวไม่กล้าสัญจรตอนกลางคืน จนกระทั่งได้ชื่อว่า ถนนโพธิ์ร้าง (นายดำรง อินทมูลจิตร อายุ 68 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2553)

ถนนสุริยราช

เริ่มตั้งแต่ถนนกรุงศรีนอกถึงถนนหลักเมือง ถือเป็นถนนทิศตะวันออกหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ถนนพระอาทิตย์ เริ่มก่อตั้งเมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างช่วงเจ้าเมืองมีการมอบที่ดินให้แก่ทางราชการสร้างสถานที่ราชการ ศาลากลาง จนผู้ว่า ปัจจุบันเป็นเสมือนถนนสายเจ้าเมือง มีตระกูลเจ้าเมืองอาศัย เช่น ตระกูลจรัญยานนท์ มูลศาสตรวิธาน เป็นถนนที่สร้างร่วมสมัยเมืองสุรินทร์ เช่น บ้านคุณเฉลา จรัญยานนท์ อันเป็นที่ตั้งเขตบ้านเจ้าเมืองยุคแรกของเมืองสุรินทร์ (นายเป็น จรัญยานนท์ อายุ 75 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533)

ถนนราษฎรวิทยา

เริ่มตั้งแต่ถนนสุริยราชถึงถนนกรุงศรีนอก เป็นเส้นทางที่ราษฎรได้บริจาคที่ดินสร้าง ก่อสร้างประมาณปีพ.ศ.2507 (นายเป็น จรัญยานนท์ อายุ 75 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533)

ถนนไผทรีฐ

เริ่มตั้งแต่ถนนราษฎรวิทยาถึงถนนกรุงศรีนอก สร้างโดยเทศบาลประมาณปีพ.ศ.2507 (นายเป็นจรัญยานนท์ อายุ 75 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533) ถนนเมืองสุรินทร์มีการก่อสร้างเรื่อยมาโดยการปรับปรุงตลอดจนการสร้างเพิ่มเติม แต่ยังคงรักษาความหมายคือ การเชื่อมต่อให้การเดินทางจากถนนสู่ตรอก

ตรอกโพธิ์ศรี

เริ่มตั้งแต่ตรอกโพธิ์ร้าง 2 แยกทางขามมือ(ตรอกตัน) เป็นถนนที่มีต้นโพธิ์เกิดมากอันเป็นผลมาจากเมล็ดโพธิ์ได้กระจาย โดยการสร้างต้นโพธิ์และมีการตั้งชื่อตรอกว่า โพธิ์ศรี (นายจันทร์ มานูจัก อายุ 65 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533)

ตรอกโพธิ์เงิน

เริ่มตั้งแต่ตรอกโพธิ์ร้าง 2 แยกทางขามมือ(ตรอกตัน) บริเวณแถบนี้มีต้นโพธิ์เกิดใหม่เป็นจำนวนมาก เริ่มสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 (นายจันทร์ มานูจัก อายุ 65 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533)

ตรอกโพธิ์ทอง

เริ่มตั้งแต่ตรอกโพธิ์ร้าง 2 แยกทางขามมือ(ตรอกตัน) บริเวณแถบนี้มีต้นโพธิ์ใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อเรียกให้สอดคล้องกัน เริ่มก่อสร้างประมาณปีพ.ศ.2527(นายจันทร์ มานูจัก อายุ 65 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533) คำว่าตรอก เมืองสุรินทร์ หมายถึง การสร้างเส้นทางที่ไม่สามารถเดินทางได้ตลอด มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดไปต่อมิได้หรือเรียกว่า ตรอกตัน อย่างไรก็ตามยังมีเส้นทางอีกเส้น คือ ซอย อันเปรียบเสมือนเส้นทางที่มีความหมายสำคัญ ย่อส่วนจากถนน

ซอยโพธิ์กลาง

เริ่มตั้งแต่ถนนหลักเมืองถึงถนนโพธิ์ร้าง มีชื่อเรียกมาจากมีต้นโพธิ์อยู่กลางหมู่บ้าน เริ่มก่อสร้างเมื่อประมาณ พ.ศ.2500 (นายวิชาญ นันวันดี อายุ 62 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533)

ซอยปอยหลวง

เริ่มตั้งแต่ถนนกรุงศรีนอกถึงถนนปอยปริง เป็นซอยที่ทางเทศบาลจัดสร้างขึ้นโดยไม่ใช้งบประมาณ เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ พ.ศ.2474 (นายวัชร รัตดาหอม อายุ 72 ปี สัมภาษณ์ พ.ศ.2533) เส้นทางเมืองสุรินทร์มีการเรียกชื่อตาม ความสำคัญโดยเริ่มจากเส้นทางหลักเรียกว่า ถนน หากมีความสำคัญลดลงเรียกว่า ซอย ส่วนตรอกคือเส้นทางต้นอันสร้างหมายให้ตระหนักถึงคุณค่า ของคำว่าเส้นทาง เส้นทางยังคงเป็นเส้นทางโดยมีผู้คนใช้อยู่หรือถูกทอดทิ้ง มีประวัติความเป็นมาสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้ถิ่นที่อยู่อย่างมีวิวัฒนาการ